

Läsliv

2022 #2

EN TIDSKRIFT FRÅN MYNDIGHETEN FÖR TILLGÄNGLIGA MEDIER

Det ska
vara enkelt
att läsa

Tema:

Tillgänglig
kurslitteratur
Så fungerar det

Lynn Alpberg,
vinnare av

Läsguldet 2022:

**”Man måste jobba med
tillgänglighet i ett
större perspektiv”**

Utbildning på lika villkor

Ett av MTM:s viktiga uppdrag är att se till att studenter på högskola och universitet får sin kurslitteratur tillgänglig på det sätt de behöver. Att högre utbildning i Sverige är avgiftsfri innebär ju inte att den är lika för alla – om man inte kan ta till sig studiematerialet. I detta nummer av Läsliv djupdyker vi i temat högskola. Vi intervjuar en student som fått bra stöd av biblioteket och som nu själv arbetar parallellt som bibliotekarie på en gymnasieskola. Vi träffar också en tillgänglighetsbibliotekarie på Göteborgs universitet som berättar om sina erfarenheter.

Du får även läsa om hur MTM arbetar praktiskt med kurslitteratur och hur vi genom ny forskning lär oss mer om vad studenter och förmedlare behöver. Allt för att kunna ge rätt stöd.

Lynn Alpberg är vinnare av Läsguldet 2022. Läs om hur hon upptäckte Äppelhyllan och om hur hennes engagemang för personer med funktionsnedsättning har gett många fler möjligheten att läsa på sina villkor.

Och några som verkligen vet betydelsen av just Äppelhyllan är grundarna av Punktfamiljer – föreningen som sammanför familjer med barn med synnedsättning. Missa inte artikeln om dem och deras viktiga och inspirerande arbete.

Trevlig läsning!

FOTO: APELÖGA

Anette Säfström

Anette Säfström,
redaktör

anette.safstrom@mtm.se

”
**Arbetet
som biblio-
tekarie fick
en bredare
dimension.**

INNEHÅLL

3 Nyheter

4 Nytt om Lättläst

TEMA: HÖGSKOLA

6 Anpassad kurslitteratur

8 Att studera med talböcker

11 Bibliotekariens roll

12 Forskning och studenter

13 Ny kunskapsöversikt

14 Fler högskoleprojekt

15 Frågor & svar

16 Läsguldet

20 Barn & unga Punktfamiljer

22 Barn & unga boktips

23 Quiz och serie

Läsliv

ges ut av Myndigheten för tillgängliga medier 2–4 gånger per år. Citera oss gärna men ange källa. Det är gratis att prenumerera och den finns som tryckt tidning och taltidning. För frågor kring prenumeration kontakta oss via info@mtm.se eller via telefon 040-653 2710 (vardagar 8.30-12). **Adress:** MTM, Box 51, 201 20 Malmö. **Hemsida:** www.mtm.se **Redaktion:** Sofia Alsterhag, Hedvig Weibull, Martin Strandberg, Ulrika Frolov, Anette Säfström, Catarina Ek, Maria O'Donnel. **Andra medverkande:** Ida Bengmark, Ellen Follin, Jenny Holmlund. **Ansvarig utgivare:** Magnus Larsson. **Tryck:** Taberg Media Group. **ISSN:** 2001-7103. **Omslagsfoto:** Elliot Elliot

FOTO: ANETTE SÄSTRÖM

Catharina Isberg, Anna Lundh, Lisa Engström och Joacim Hansson under samtalet på Bokmässan.

Nya Legimus har inbyggd talsyntes och renare design.

Nya Legimus klar efter årsskiftet

Arbetet med att bygga om det digitala talboksbiblioteket Legimus är i full gång. Med färre grafiska element, enklare menyer och lättare navigation ska användarupplevelsen bli bättre på webbplatsen. Det kommer också finnas en inbyggd talsyntes.

Prova gärna betaversionen av nya Legimus redan nu! På startsidan **legimus.se** finns en länk och du loggar in med dina vanliga användaruppgifter. Observera att testversionen inte innehåller alla funktioner som kommer att finnas när webbplatsen är klar. Nya sidan är tänkt att börja användas i början av 2023.

Bibliotek i hållbar utveckling?

Kan bibliotek spela en roll i arbetet för hållbar utveckling? Ja, blev svaret i ett seminarium på Bokmässan i Göteborg om bibliotekens arbete med Agenda 2030. Moderator Catharina Isberg, nybliven bibliotekschef i Lund, lyfte särskilt upp målet 16:10 som handlar om att säkerställa allmän tillgång till information och att skydda människors grundläggande friheter.

Men för att biblioteken ska komma närmare målen krävs att biblioteken blir ännu mer tillgängliga på flera nivåer, konstaterade panelen. Forskaren Lisa Engström berättade om olika försök att hålla bibliotek öppna extra länge, men obemannade. Hon har kunnat se att det inte alltid innebär att information blir tillgänglig för alla eftersom många just behöver en kunnig bibliotekarie.

Seminarier var del av webinarieriet **Angelägen forskning** och kan ses kostnadsfritt på digiteket.se/angelagenforskning. MTM arrangerade själva två samtal på Bokmässan, om nya Legimus och att skriva lättläst. Samtalen finns nu att se på mtm.screen9.tv.

FOTO: TUANA FRIDÉN

Maila Goman är Årets läsombud 2023!

MTM:s pris Årets läsombud går till Maila Goman från Skövde. Hon har i många år läst högt för både vuxna och barn som inte kan läsa själva.

Ur juryns motivering:

”Med pliktrogenhet, inspiration och goda idéer har hon bidragit till arbetet med högläsning i arbetsgruppen Läsombud LSS i Skövde kommun. Att själv ha funktionsnedsättning har inte hindrat henne från att läsa högt för både kamraterna i gruppboenden, barn i förskolan och även för patienter i sjukvården och elever inom SFI.”

Författaren och kulturskribenten Nioosha Shams, Sveriges nya Läsambassadör.

FOTO: SUSANNE KRONHOLM

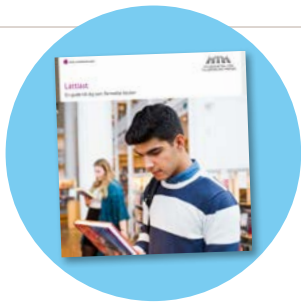
Jag vill öka kunskap om flerspråkighet, och hjälpa till att öppna dörrar till nya världar.

Handbok för dig som vill bli förstådd!

Visste du att över 40 procent av alla vuxna i Sverige har svårt att läsa och förstå en vanlig dagstidning? Man har alltså allt att vinna på att skriva så att alla förstår.

LL-förlaget har nu gett ut en efterlängtd bok om hur du skriver lättlästa texter: **Skriv lättläst – en handbok för dig som vill bli förstådd**. Författare är Moa Candil och Bengt Fredriksson som båda har mångårig erfarenhet av lättläst. I boken får du konkreta exempel och handfasta råd om hur du skriver för att så många som möjligt ska förstå.

Ny guide om lättläst till förmedlare

Möter du läsare i behov av lättlästa böcker? Då har du nytta av MTM:s nya broschyr **Lättläst. En guide till dig som förmedlar böcker**. Här får du en introduktion till vad lättläst är och tips och råd om hur du hjälper läsare att hitta rätt bok. Beställ broschyren på mtm.se.

Från vänster: Elias Edén, Alice Lundh Papiernik, Tove Larsson, Sarah Linton (LL-förlaget), Peter Arneson, Åsa Söderling, Therese Granwald (arrangör Novellfest).

Kulturcentrum Skånes författare inledde novellfest

Den nya boken *Minnen och fantasier* fick en lysande start när den inledde festivalen *Novellfest* i Lund tidigare i höstas. Det blev uppläsningar, snack om skrivprocessen och signeringar.

Skrivargruppen på den dagliga verksamheten Kulturcentrum Skåne i Lund har utforskat många genrer och under 2022 har de fokuserat på novellens form. Nu har de samlat sina alster i boken **Minnen och fantasier**.

I boken finns nio noveller med stor bredd i stil, genre och lättlästnivå. Författarna delar också med sig av sina tankar om skrivande och tipsar om vad man kan tänka på när man vill börja skriva.

– Jag har många berättelser i tankarna, men det är inte ofta jag får tillfälle att formulera och skriva ner dem, säger Elias Edén, en av författarna.

Läsliv har tidigare skrivit om Kulturcentrum Skåne som är en kreativ kulturarbetsplats för personer med intellektuell eller kognitiv funktionsvariation. Här arbetar man mycket med läsning och skrivande och flera av författarna från Skrivargruppen är också med i en bokcirkel. Kulturpedagog Jenny Friman leder både bokcirkeln och skrivargruppen, den senare tillsammans med skrivpedagog Åsa Söderling.

Författarna i gruppen är Malin Andersson, Jos-san Antonsson, Peter Arneson, Elias Edén, Eva Henriksson, Tove Larsson och Alice Lundh Papiernik.

5 frågor till...

... **Eli Åhman Owetz** som tilldelats Studieförbundet Vuxenskolas Lättläst-pris 2022. Hon får priset för sin feelgoodroman för äldre med demens: *Sköna Maj*.

TEXT CATARINA EK

FOTO: ANETT SÄSTRÖM

Lättläst-priset är det första priset för lättläst skönlitteratur i Sverige och delades ut första gången 2020. Vad betyder det att kategorin lättläst uppmärksammas?

– Förhoppningsvis att fler upptäcker lättläst. Det är inte så väl känt, har jag märkt, att det finns romaner för alla som har lite svårt att läsa vanliga böcker. Många tror att lättläst svenska är lika med SFI-böcker.

Vad betyder det för dig som författare att få Lättläst-priset?

– Massor! Det är det finaste pris man kan få, jag är så glad och stolt. Och så hoppas jag bli bokad på fler författarbesök på bibliotek och även utbildnings- och inspirationsdagar för läsombud och högläsare. Det är så roligt med sådana uppdrag.

Sköna Maj var din första feelgoodroman i lättlästgenren. Är det svårt att skriva lättläst?

– Ja! Jag hade skrivit sju vanliga romaner och tyckte att jag började kunna hantverket. Nu gällde helt nya regler. Svårt, men en rolig utmaning.

I boken möter Maj sin ungdomskärlek Lennart efter 70 år. Känslorna blossar upp och de börjar umgås. Vad betyder lättlästa böcker för äldre med demens?

– Att lyssna när någon läser högt passar alla, från dem som befinner i ett tidigt stadium av sjukdomen till dem som är i sin egen värld. Precis som med musikstunder behöver man inte själv prestera, utan bara lyssna om man vill det. Det är en vilsam stund som inbjuder till samtal efteråt, men efter var och ens förmåga.

Bokens fristående uppföljare En jul tillsammans har nu kommit ut. Kommer det ännu fler böcker om Maj och Lennart?

– Kanske, vi får se. Men min nästa lättlästa roman utspelar sig på ett äldreboende med två andra roliga damer i huvudrollerna. ●

Eli Åhman Owetz

Bor: På föräldragården i Roslagen.

Familj: Maken Håkan och katten Putte Lingontroll.

Fritidsintressen: Läsa, gå på loppis, fika.

Läser just nu: Ixelles av Johannes Anyuru.

Boktips: Kallmyren av Liza Marklund.

Lättläst: Allt av Ann-Charlotte Ekensten.

Att lyssna när någon läser högt passar alla, från dem som befinner i ett tidigt stadium av sjukdomen till dem som är i sin egen värld.

Hur fungerar det att läsa på högskola för studenter som möter olika typer av läshinder? Vilken hjälp får man och hur går det till? På sidorna 6–14 dyker vi ner i temat **tillgänglig kurslitteratur**.

TILLGÄNGLIG KURSLITTERATUR

Vad är det och för vem?

Högskolestudenter som inte kan ta till sig den tryckta kurslitteraturen har rätt till anpassade format.

Ann-Sofie Falck har arbetat med punktskrift och taktill bild på MTM i tjugo år, och sedan några år tillbaka med att ta fram kurslitteratur åt högskolestudenter.

– Det måste gå snabbt som sjutton när vi får in en beställning, säger hon.

MTM har ett särskilt uppdrag att göra kurslitteratur till högskolestudenter med syn- eller läsnedsättning. Den görs som talbok, punktskriftsbok eller e-text. Reglerna för vilken kurslitteratur som MTM kan anpassa är tydliga: obligatorisk kurslitteratur som läses i sin helhet. Kursen som litteraturen ingår i ska också ge högskolepoäng. MTM anpassar inte referenslitteratur och inte heller delar ur en kursbok. Men för punktskrift gäller ett undantag:

– Vi kan sätta ihop ett kompendium på punktskrift för dem som behöver delar ur böcker just på punktskrift, säger Ann-Sofie.

Studenter som läser punktskrift får alltså utökat stöd från MTM. Myndigheten anpassar också enstaka artiklar till

punktskrift eller e-text. Det går även att få bilder i taktill format om studenten vill det.

En student som behöver anpassad kurslitteratur tar kontakt med sitt högskolebibliotek och får då tillgång till Legimus. Bibliotekarien beställer sedan böckerna från studentens lista på kurslitteratur. Och ju snabbare studenten får litteraturlistan från skolan desto bättre. Det tar åtta till tolv veckor att göra en tal- eller punktskriftsbok.

Det krävs en hel del förarbete kring boken innan själva produktionen sätter igång. Det första MTM gör när man får en beställning är att se om boken redan finns i tillgängligt format, till exempel som en tillgänglig PDF. Då kanske studenten kan läsa den med sin talsyntes. Ibland finns boken redan som e-bok. Men finns den inte ska MTM producera den och då undersöker registrerarna hur studenten vill ha boken, till exempel om hen behöver bildbeskrivningar.

– Varje students behov är olika, understryker Ann-Sofie Falck. ●

TEXT MARIA O'DONNELL

Ann-Sofie Falck.

Studenter med behov av tillgängliga medier har rätt att få sin kurslitteratur i det format som passar dem.

FOTO: ELLIOT ELLIOT

Lina Ydrefelt hyllar Legimus och den kurslitteratur hon haft som talböcker.

”Fråga skolan om hjälp direkt”

Studenten Lina Ydrefelt ångrar att hon försökte klara studierna på egen hand.

Hon har erfarenhet av Legimus ur två perspektiv: som student på universitet och i sitt arbete som skolbibliotekarie på gymnasiet. Ett viktigt råd Lina Ydrefelt vill ge studenterna är att ta hjälp så fort utbildningen startat om de behöver anpassad litteratur.

TEXT OCH FOTO: CATARINA EK

Lina Ydrefelt utbildade sig till bibliotekarie 2007 och arbetar idag på Wendesgymnasiet i Kristianstad. Under de senaste två åren har hon samtidigt studerat tillämpad IT på halvfart och distans vid Göteborgs universitet. Hon skriver nu på en magisteruppsats om Google Workspace, kostnadsfria verktyg och tjänster från Google. 2014 fick hon diagnoserna Aspergers och ADHD. Och först då fick hon hjälp med läsningen.

– Jag klarade hela bibliotekarieutbildningen utan hjälpmedel, säger Lina som också berättar att hon fick kunskap om Legimus under utbildningen men utan att förstå att hon själv behövde det.

Efter studierna jobbade hon först på ett folkbibliotek. Där arbetade flera av de andra bibliotekarierna med Legimus men inte hon själv, just då. Sedan hon blev skolbibliotekarie har hon däremot full koll på den digitala talbokstjänsten.

Lina kan inte nog hylla Legimus även om hon inte behöver använda talböcker lika mycket som många andra med funktionsnedsättning. Hon läser Legimus både i webbläsare och i mobilapp och båda fungerar smidigt.

– För mig är det bästa att lyssna och samtidigt läsa i den tryckta boken. När jag sedan kommit in i texten stänger jag av Legimus och fortsätter läsa med ögonen.

När Läsliv träffar Lina har hon just fått vård för en depression, hennes första på drygt tio år. Depression och ångestsyndrom är något som drabbar många med neuropsykiatriska diagnoser.

– Under depressionen har jag mer än vanligt behövt läsa med öronen, säger Lina.

När Lina började studera på Göteborgs universitet tog det ett tag innan hon kontaktade universitetsbibliotekets service för studenter med läsnedsättning.

– Det var när jag i ett halvår hade tampats med att komma igång med en riktig koloss till bok på tung engelska. Bibliotekarien sa att det kunde ta lång tid att få fram boken som talbok. Men på två veckor skakade de fram boken som alltså inte redan var inläst. Vilken service. Det var helt fantastiskt!

Lina menar också att bibliotekariernas fina och professionella bemötande spelade en stor roll för att hon skulle våga komma tillbaka och be om hjälp igen.

– Det var nyttigt att se hur det är att vara

Jag hade
tampats
i ett halvår
med en
koloss till
bok på tung
engelska.

FOTO: SARA MACKEY

Lina använder BookBeats skolabonnemang för elever med svenska som andraspråk.

FOTO: APELÖGA

Talsyntesen kräver vana, så jag tjarar på eleverna att inte ge upp. Har de inte fått använda Legimus i grundskolan har de inte fått vänja sig vid det.

den som behöver hjälp, man är på något sätt helt utlämnad. Man blir ganska ödmjuk av det faktiskt.

Lina rekommenderar alla studenter, oavsett hur mycket eller lite de använder talböcker, att ta kontakt med högskolebibliotekarierna redan när de skrivs in på skolan.

– Man ska inte vänta med att kontakta dem, som jag gjorde. Jag, som faktiskt kan läsa det mesta i tryckt form, trodde att jag skulle klara av läsningen själv.

– De noterade att jag skulle behöva hjälp i två år. Då fanns jag i rullorna och de kände till mig. Så om jag till exempel hade det

extra kämpigt att komma igenom en bok inför en uppgift kunde jag få två veckor extra lånetid på den tryckta boken.

Förutom kurslitteraturen läser Lina annan facklitteratur, särskilt om samhälle och IT. Hon älskar deckare, speciellt gillar hon att läsa om de böcker hon läste som tonåring. Som klassikerna av Sjöwall Wahlöö. Hon har tre ljudbokstjänster; Storytel, Nextory och den engelska Audible och hon köper alltid de tryckta böckerna också.

– Jag använder ljudböckerna på samma sätt som kurslitteraturen i Legimus. När jag har svårt att komma igång läser jag med öronen och ögonen samtidigt.

Nu har Lina arbetat som bibliotekarie i tre år på skolan i Kristianstad. En kommunal gymnasieskola med program för Fordon och transport, Bygg och anläggning och VVS och fastighet. Som skolbibliotekarie jobbar hon tätt tillsammans med lärarna på elevernas utbildning. Hon använder stora delar av sina egna erfarenheter att läsa talböcker i sitt arbete. Och varje år träffar hon de nya ettorna på skolan.

– Jag informerar om Legimus och använder alla superlativ som finns! Det gör jag för att nå fram till dem som av någon anledning inte har sagt något om sina besvär med läsningen eller som kanske är under utredning.

– Talsyntesen kräver vana, så jag tjarar på eleverna att inte ge upp. Har de inte fått använda Legimus i grundskolan har de inte fått vänja sig vid det, säger Lina och berättar att i några klasser använder så många som 20 procent av eleverna Legimus.

Lina känner starkt för sina elever och deras utbildning. Hon har skaffat BookBeats skolabonnemang och använder det i klassen för svenska som andraspråk.

– De fick läsa och lyssna samtidigt vilket fungerade utmärkt för att lära sig svenska.

– Vi har också använt BookBeat i engelskan för att eleverna ska lära sig uttalet, säger Lina Ydrefelt, som önskar att fler ljudbokstjänster kunde erbjuda skolabonnemang. ●

”Det bästa är mötet med låntagarna”

Hur är det att arbeta som bibliotekarie med fokus på tillgängliga medier på högskola? Erik Holst från Göteborg universitetsbibliotek berättar.

TEXT SOFIA ALSTERHAG

I april 2003 klev Erik Holst in på Humanistiska biblioteket i Göteborg för att börja sin första arbetsdag. Under åren som bibliotekarie har han hjälpt hundratals studenter som möter läshinder att studera på det sätt som passar dem. I backspegeln kan han se hur möjligheterna gått framåt, framför allt vad gäller tekniken:

– Tekniken har blivit mycket enklare. Man behöver inte hålla på med att bränna skivor som jag gjorde mycket i början, berättar Erik Holst.

För en student som inte kan läsa tryckt text är det nödvändigt att ha tät kontakt med lärosätets bibliotekarier. På Göteborgs universitetsbibliotek finns det 15 bibliotekarier med fokus på tillgängliga medier. De håller introduktionssamtal med alla nya studenter som vill ha anpas-

sad kurslitteratur. Vid kursstart kan det vara hektiskt.

– När vi ses frågar jag vad de har för problem med att läsa tryckt text och bedömer om de är berättigade att använda Legimus. Jag och mina kollegor har tagit fram checklistor med länkar till Legimus och till andra program, till exempel stavningshjälp. Alla studenter och anställda vid universitetet kan ladda ned programmen gratis.

Under pandemin gick Erik Holst och hans kollegor över till att ha digitala introduktionssamtal. I takt med att smittoläget har förbättrats har de kunnat återgå till fysiska möten på biblioteket. Men den digitala möjligheten finns kvar och det är uppskattat hos studenterna:

– Innan pandemin hade vi bara något enstaka digitalt möte när en distansstudent ville ha hjälp. Men nu tycker de flesta studenter att det är enklare att passa in digitala möten i sitt schema och biblioteket kanske ligger en bit bort. Och för oss bibliotekarier kan det nästan vara enklare att visa programmen när båda sitter vid varsin skärm.

Samtidigt föredrar Erik Holst ändå det fysiska mötet:

– Det känns lite mer avigt att träffas via datorn. För det allra bästa med mitt jobb är ju mötet med låntagarna! ●

FOTO: HÅKAN GRANATH

Erik Holst.

Vi har listor med länkar till Legimus och program med stavningshjälp.

Enligt upphovsrättslagen §17 har en person med läsnedsättning som grundar sig i en funktionsnedsättning rätt till talböcker.

Humanistiska biblioteket vid Göteborgs universitet. Här finns lässtudier – rum utrustade med tekniska hjälpmedel för studenter som möter läshinder.

”

Det är viktigt att vi sprider den forskning och kunskap om tillgänglig läsning som finns till omvärlden.

Lisa Olsson Dahlqvist,
verksamhetsutvecklare, MTM.

FOTO: SARAH PERFEKT

MTM satsar på forskning om tillgänglig läsning

MTM har sedan länge haft uppdraget att vara ett nationellt kunskapscentrum för tillgängliga medier och tillgänglig läsning. När myndigheten omlokaliserades till Malmö 2020 och en ny organisation sjösattes intensifierade och förstärkte man samtidigt arbetet med att vara just ett kunskapscentrum. Forskning om tillgängliga medier och tillgänglig läsning fyller nu en ännu mer central roll.

– När det gäller forskning är det viktigt att vi arbetar med att både inhämta den senaste forskningen om tillgänglig läsning till verksamheten och att sprida den forskning och kunskap om tillgänglig läsning som finns till omvärlden.

Det säger Lisa Olsson Dahlqvist, som anställdes som verksamhetsutvecklare för det forskningsfrämjande arbetet på myndigheten år 2020.

För att detta kunskapsutbyte ska ske har MTM inlett en nära samverkan med flera högskolor och universitet. MTM har också sedan 2015 ett vetenskapligt råd som stöttar MTM i att vara ett nationellt kunskapscentrum som utvecklar, samlar och sprider kunskap om tillgänglig läsning och läsarnas olika behov. Rådets ledamöter vägleder och bidrar både med egen forskning till verksamheten och till att bevaka och sprida forskning om tillgängliga medier.

Flera akademiker som kan stötta inom området tillgänglig läsning sitter i det vetenskapliga rådet, bland andra statsvetaren Niklas Altermark från Lunds universitet och Anna Lundh, biblioteksforskare på Bibliotekshögskolan i Borås.

Utöver samverkan med ledamöterna i det vetenskapliga rådet samarbetar MTM även med forskare från andra universitet och högskolor och deltar i olika forskarnätverk. Medarbetare från MTM är också ute på utbildningar runt om i landet och föreläser om tillgänglig läsning, till exempel för blivande bibliotekarier och specialpedagoger.

Varje år skriver också ett antal studenter från olika utbildningar examensarbeten i samverkan med MTM.

Ytterligare ett sätt som MTM arbetar forskningsfrämjande är genom Angelägen forskning. Angelägen forskning är ett samarrangemang mellan MTM, KB och Kulturrådet där en forskare samtalar med en samtalsledare från bibliotekssektorn. I samtalen presenteras och diskuteras aktuell forskning som en fortbildning för biblioteksmedarbetare. Forskarsamtalen sänds live och går att se i efterhand via Digiteket, en plattform för digital fortbildning och inspiration för bibliotekspersonal. ●

TEXT MARIA O'DONNELL

FOTO: ELLIOT ELLIOT

Ny kunskapsöversikt:

Hur lyssningsläser studenter på högskolan?

MTM vill veta mer om hur studenter använder talböcker i sina studier på högskola och universitet. Man har därför just påbörjat en kunskapsöversikt på ämnet tillsammans med Malmö universitet.

Att känna till studenternas behov av stöd är avgörande för att MTM ska kunna ge rätt vägledning till högskolebibliotekarier. Kunskapsöversikten är ett viktigt steg i att öka kunskapen. Projektet började med att man sammanställde redan befintlig forskning och eftersom det är ett sparsamt beforskat

område behövde sökningen vara relativt bred. Bibliotekarierna Helen Rasmusson och Jenny Magnusson från Malmö universitetsbibliotek gjorde en systematisk sökning kring den forskning som finns om studenter och lyssningsläsning. De sökte efter artiklar i olika databaser och resultatet blev 750 artiklar.

Eva Wennås Brante, docent i pedagogik vid Malmö Universitet och Lisa Olsson Dahlquist, MTM:s verksamhetsutvecklare för forskningsfrämjande, läste därefter igenom alla artiklars abstract och valde ut de mest relevanta. ➔

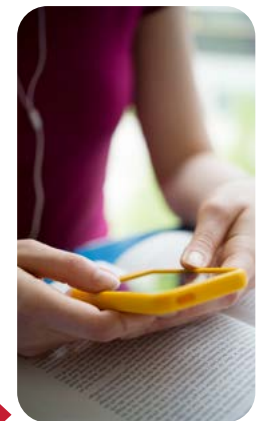

FOTO: ELLIOT ELLIOT

➔ Ungefär 40 artiklar kommer nu att ligga till grund för kunskapsöversikten.

Den beräknas vara klar i början av 2023 och blir en del i arbetet med att samla och sprida kunskap om att läsa med öronen kring just målgruppen studenter på högskola och universitet. Under 2023 kommer även Anna Lundh, docent vid Bibliotekshögskolan i Borås, att i samverkan med MTM påbörja

ett forskningsprojekt om digitalt lyssningsläsande hos studenter med synnedsättning. Syftet är att skapa en ökad förståelse för hur studenter med synnedsättningar i Sverige läser genom att lyssna, för att därigenom kunna skapa bättre möjligheter för bibliotek och utbildningsinstitutioner att stötta dessa läsare.

Maria O'Donnell

Fler projekt för bättre läsning för studenter

Kan Bookshare hjälpa studenter i Sverige?

I ett pilotprojekt undersöker MTM just nu om det skulle vara möjligt för svenska högskolestudenter att använda tjänsten Bookshare. Bookshare är en online-katalog baserad i USA med omkring en miljon tillgängliga böcker i olika format, både skön- och facklitteratur för barn och för vuxna. De flesta titlar är på engelska. I studien tittar man på hur Celia och NLB, MTM:s motsvarigheter i Finland och Norge, använder tjänsten.

FOTO: SHUTTERSTOCK

Nytt format för e-textböcker underlättar

Högskolestudenter som läser e-textböcker med digital punkt-skriftdisplay eller lokalt installerad talsyntes får ett modernare och mer användarvänligt format att läsa i – Epub 3.

– Övergången till Epub 3 innebär stora möjligheter till ökad tillgänglighet för våra läsare. E-textböckerna är först ut men på sikt kommer även talböckerna att göras i Epub 3-format, säger Pontus Jeppsson, produktstrateg på MTM.

Det nya formatet är redan internationell standard och sannolikt kommer stora delar av bokbranschen att använda sig av den på sikt. För att säkerställa kvalitet och teknik behöver MTM producera färre e-textböcker än vanligt under en övergångsperiod. Högskolestudenter som är punkt-skriftsläsare är prioriterade att få sin kurslitteratur i e-text.

För att läsa e-textböcker i Epub 3-format behöver användarna ett nytt läsprogram eftersom Textview som använts tidigare inte fungerar med det nya formatet. Det finns flera

FOTO: FOTOGRAFINA

program på marknaden och enligt de tester som MTM har gjort med gratisprogrammet Thorium fungerar det bra med PC men sämre med Mac. MTM undersöker just nu vilket program man ska rekommendera till Mac-användare.

– När vi nu byter format kan det bli svårt för vissa läsare som behöver lära sig använda ett nytt program. Vår support är beredda att stötta både läsare och förmedlare i förändringen, säger Pontus Jeppsson.

MTM började erbjuda det nya formatet till högskolestudenter den 12 oktober. Läs mer om EPUB 3 och kurslitteratur på: mtm.se/epub-3.

Martin Strandberg

Pontus Jeppsson, strateg på MTM.

Fråga oss!

Kontaktcentret på MTM tar emot många frågor kring tillgänglig läsning. Här publicerar vi ett urval av dem.

Svårbedömda fall i Legimus

Hej! Vi tycker ibland att det kan vara en gråzon i vissa fall och svårt att bedöma om en person har rätt till talböcker. Har ni en mer detaljerad lista över vilka diagnoser som ger rätt till talböcker än det som står på hemsidan?

Hej och tack för frågan! Hela talboksverksamheten grundar sig i Upphovsrättslagen §17 och enligt den har en person rätt till talböcker om hen har en läsnedsättning som grundar sig i en funktionsnedsättning.

Men som ni nämner så är svaret inte alltid så enkelt, och det är viktigt att en individuell bedömning görs i varje fall. När ni är osäkra så finns vi på MTM tillgängliga för att hjälpa er på biblioteken att göra en bedömning. Här listar vi några exempel på svårbedömda fall som kommit in till oss på sistone.

Problem med nacke och axlar

Gränsen går vid om personen har svårt att hålla i och hantera en tryckt bok. Huruvida problemet är tillfällig, eller om det är ett troligt permanent rörelsehinder påverkar också. Kom ihåg att ni som registrerare kan skapa tidsbegränsade konton. På så sätt kan ni ha en avstämning med låntagaren efter en tid och höra om behovet av talböcker kvarstår eller ej.

Hjärntrötthet

För att ha rätt till Legimus ska man ha svårt att läsa tryckta böcker och orsaken ska vara ett funktionshinder eller en sjukdom. Det är alltså individuellt, alla påverkas inte på samma sätt av till exempel en stroke när det gäller att läsa eller deras läsförmåga. Varje fall behöver därför bedömas individuellt.

Epilepsi

Allmänt gäller att en funktionsnedsättning eller sjukdom som ger en varaktigt nedsatt förmåga att läsa tryckta böcker är en grund för att få Legimus. I fallet med epilepsi är det inte diagnosen i sig som är avgörande, utan hur läsningen påverkas. Varje fall behöver därför bedömas individuellt.

Sömnstörning

Sömnstörning/koncentrationssvårigheter ger i sig inte rätt till Legimus, men om svårigheterna orsakas av en funktionsnedsättning så kan det vara en grund. Det kan vara svårt att avgöra, men när det gäller studenter kan det vara bra att även hänvisa till samordnare för pedagogiskt stöd och att göra kontot tidsbegränsat. Då kan ni utvärdera om talböcker har hjälpt studieresultaten när kontots giltighet löper ut.

Listan ovanför är naturligtvis inte fullständig. Ofta behöver varje situation bedömas individuellt. Är du tveksam kring en specifik situation kontakta gärna oss. ●

Anna Jönsson,
Amanda Visterlind
och Emelie Wenander
svarar på dina frågor.

Vad undrar du?

Kontakta oss på:
040-653 2710
info@mtm.se

Öppettider:

Måndag–fredag
klockan 8.30–12.
I mellandagarna
i jul är telefontiden
10–12.

Lynn Alberg, bibliotekarie inom Stockholms stadsbibliotek, är vinnare av Läsguldet 2022. Hennes vision är ett bibliotek som en trygg och självklar plats för personer med funktionsnedsättning.

TEXT CATARINA EK **FOTO** ELLIOT ELLIOT

Ett bibliotek för alla – på riktigt!

På biblioteket Lynn Alberg tidigare jobbade på var det tydligt att ingen hade ansvar för Äppelhyllan. Man kunde till och med se vilket år personen som arbetat med den hade slutat. Efter det årtalet fanns inga nya böcker och det låg ett tjockt lager damm över hyllan. Då bestämde hon sig för att börja arbeta med tillgängliga medier. Det visade sig snart betyda mycket mer än själva Äppelhyllan.

Som bibliotekarie ser Lynn det inte som att hon arbetar med böcker utan med människor och berättelser. Hon menar att man först och främst måste utgå från den människa man har framför sig.

– Då gör jag riktigt biblioteksarbete; nämligen att rätt berättelse hittar rätt person i rätt format, säger hon.

– Så här ser den ut i tryckt form, så här i ljudform, i taktill form och så här ser den ut om man lånar den i appen Bibblix.

En barriär forceras när insikten om att det inte bara är ett sätt att läsa som är det

rätta utan många. När en person hittar sitt språk att läsa på öppnas berättelser och det händer saker. Lynn erfar att med sådan utveckling växer tryggheten att våga uttrycka sig på ett sätt som är bekvämt. Hon anser också att målgruppen ska kunna ställa en fråga och få svar i tal, skrift eller tecken.

– För att vi ska kunna säga att biblioteket är till för alla, och vara ett hus med olika sorters berättelser, då måste vi också härbärgera deras berättelser.

För att våga uttrycka sig måste man känna sig trygg. Det bästa sättet är att få en personlig relation med en bibliotekarie. Så byggs biblioteksmod.

Ganska omgående insåg Lynn att arbetet med Äppelhyllan behövde en uppsökande verksamhet.

– Den är så mycket mer än olika medier, man måste jobba med tillgänglighet i ett större perspektiv. Annars fungerar det inte.

Hon hade en bra chef som gav henne tid och det har blivit många besök. Ett

”

Det är alla äppelhylle-
bibliotekariers pris.
De som arbetar med
det de brinner för, ofta
med knappa resurser.

➔ exempel är när Lynn och en kollega besökte ett LSS-boende för att informera om allt som finns på biblioteket. På LSS-bostaden målade de boende, så bibliotekarierna bestämde sig för att ordna en utställning. Någon skrev poesi och kunde tänka sig läsa högt, så de bokade en poesiuppläsning. De pratade om klassiker på lättläst och samma eftermiddag kom en person från LSS-boendet och lånade nästan hela klassikerhyllan.

– Efter ett enda besök hade vi alltså anordnat två evenemang! Det krävs inte så mycket om man vågar gå lite utanför sin komfortzon.

Trots styrdokument som prioriterar personer med funktionsnedsättningar finns inte alltid resurserna men ledning och politiker vill ha kvantitativa resultat på vad som görs, menar Lynn:

– Det resonemanget fungerar inte när man betänker betydelsen för enstaka människor. Som gymnasietjejen som klarar svenskan hon annars kuggat för att hon börjat läsa böcker på biblioteket. Att jobba med sådant ger vinst varje dag!

Det här är jättestort, säger Lynn som inte kunde hålla glädjetårarna tillbaka när MTM ringde och berättade att hon vunnit Läsguldet.

– Det är inte bara mitt pris, det är alla äppelhyllebibliotekariers pris. De som dag efter dag, i undanskymdhet och ofta lite i motvind och med knappa resurser, arbetar med det de brinner för. Det är även ett pris till kollegorna som hjälper mig så att jag kan besöka LSS-boenden. ●

Juryns vinnarmotivering

Med stor målmedvetenhet sprider Lynn Alberg kunskap om hur bibliotek kan bli en trygg och självklar plats för personer med funktionsnedsättning. Lynn arbetar metodiskt och ger aldrig upp. Hon ingjuter biblioteksmod hos människor som inte är vana vid bibliotek och skapar läsmod hos besökare som tycker att läsning är svårt och läskigt.

Övriga finalister till Läsguldet 2022

Irene Bohman

Varje vecka går Irene Bohman, som är blind sedan födseln, till äldreboendet i småländska Skruv och läser högt för de boende. Eller som hon själv beskriver det: "Många på boendet har tappat förmågan att läsa, på grund av kognitiv svikt eller av synnedsättning. Det kan vara en utmaning att se till så att alla kan delta oavsett funktionsnedsättning och då gäller det att vara lyhörd".

Magasinet Imago

Verksamheten bedrivs med medel från Allmänna arvsfonden och strävar efter att vara Sveriges tillgängligaste kulturmagasin. Personer med intellektuell och neuropsykiatrisk funktionsnedsättning är delaktiga i magasinets olika produktionsled och man strävar efter att den färdiga tidningen ska ha en så hög grad av tillgänglighet som möjligt.

Emelie Johansson och barnteamet på Biblioteken Örnsköldsvik

Utifrån projektet "Läs på fler sätt" arbetar Emelie Johansson och hennes kollegor med att göra läsning tillgänglig för barn med funktionsnedsättning. "Barnen och deras olika funktionsvariationer har haft högsta prioritet när vi diskuterat litteratur och pedagogiskt material med målet att ge barnen möjlighet att läsa på sitt eget unika sätt."

Syn- och hörselinstruktörföreningen i Sverige, SHIF-S

Föreningens medlemmar är syn- och hörselinstruktörer som verkar för att personer med syn- och/eller hörselnedsättning ska kunna vara delaktiga i samhället och att fortsatt kunna läsa tidningar och böcker. Enligt föreningens ordförande Marie Eklund är en viktig uppgift att stötta "så att den enskilde individen bygger upp en egen kontakt till biblioteket".

Om tillgänglighetspriset

Sedan 2018 delar MTM årligen ut Läsguldet – tillgänglig läsning för alla. Med priset uppmärksammas personer, organisationer eller institutioner som på ett kreativt, inspirerande och inkluderande sätt skapar möjlighet för personer med syn- eller läsnedsättning att läsa på sina villkor.

Vinnaren utses av en extern jury och prisutdelningen brukar äga rum på Svenska Daisykosortierets konferens i november. Innan allt kommit så långt ser processen ut så här:

April: Nomineringstiden öppnar.

Juni: Nomineringstiden avslutas och MTM:s interna arbetsgrupp för Läsguldet inleder arbetet med att välja ut fem finalister.

September: Medlemmarna i en extern jury förses med underlag som beskriver finalisterna och deras verksamhet.

Oktober: Jurysammanträdet äger rum och årets vinnare utses.

November: Prisutdelning på SDK-konferensen. Prissumman är på 25 000 kronor och ska användas för att sprida läsglädje.

Den externa juryn för Läsguldet 2022 bestod av: Karin Forsell (tillgänglighetsexpert, journalist och juryns ordförande), Joakim Uppsäll-Sjögren (ordförande för Svenska Daisykosortiet), Jenny Edvardsson (lärare och författare) och Mats Berggren (författare). I juryn ingår även MTM:s representant Maria O'Donnell.

Anders Jaderup

Tidigare vinnare

2021 Frilansjournalisten och funktionshinderaktivisten Finn Hellman.

2020 Eva Fridh och Martin von Knorring för kokboken **Lagamat i blindo**.

2019 Projektet Sustainable Poetry på Söderslättsgymnasiet i Trelleborg.

2018 Helena Pennlöv Smedberg och Laven Fathi för Gottsunda biblioteks projektet Unga läser för gamla.

De sprider värme och kunskap till punktfamiljer

I år fyller Punktfamiljer tre år och intresset för föreningen växer hela tiden. På fotot från vänster till höger: Annette, Sofie och Charlotta.

Annette, Sofie och Charlotta driver föreningen Punktfamiljer. På flera plattformar delar de tips och trix i vardagen och ordnar träffar. Engagemanget kom ur en stor längtan efter gemenskap.

TEXT: CATARINA EK **FOTO:** ELLIOT ELLIOT

Sofie Degerland, Charlotta Finnman och Annette Fredriksson bor i Stockholm och har känt varandra i ett tiotal år. De träffades i olika föreningar för barn med synnedsättning eftersom de är föräldrar till barn med blindhet. Men så blev arrangemangen färre.

– Det är skönt att träffa människor som är i samma situation. Vi särskiljer oss annars alltid som familjer, säger Sofie.

De bestämde sig för att starta en egen förening och ha möten på café Thelin

i Stockholm. Punktfamiljer föddes och de bjöd in sina nätverk till träffarna.

– Just som vi startat föreningen kom pandemin! Det var då vi började med digitala föräldrakvällar. Med dem nådde vi familjer inte bara i Stockholm utan i hela landet.

Sofie, Charlotta och Annette arbetar ideellt som styrelsemedlemmar men i övrigt har föreningen inga medlemmar, eller avgifter. Alla är välkomna att medverka; föräldrar, syskon och andra anhöriga till

barn med blindhet men också de som är nyfikna på hur livet med barn med blindhet är.

Förutom webbplatsen punktfamiljer.se finns de på Instagram och Facebook. Här sprider de information om stöd och hjälpmedel, tips på syntolkade filmer, föreläsningar och mycket annat.

På Facebook har de även en sluten grupp med fokus på föräldrastöd. Det finns många som känner sig ensamma i sin situation och responsen i den gruppen har varit bra.

– Vi minns ju när vi satt där med en ettåring och inte visste hur man skulle göra. Hur ska det här gå? Men tack och lov var det alltid någon som sa att det här kommer att gå bra, säger Charlotta.

– Nu vill vi ge tillbaka!

Träffarna brukar ha ett tema och senast handlade det om hur syskon till barn med blindhet kan påverkas. Deras egna barn, som nu är tonåringar, har varit med några gånger.

– De blir förebilder för de yngre barnen och får frågor som ”När fick du din första telefon – hur gjorde du då?”, berättar Sofie.

Många hör av sig till föreningen med frågor. En förälder som undrar hur hen ska hjälpa sitt barn att lära sig klockan, eller en familj som vill ha tips på hur skolbyten och färdtjänst fungerar.

– Vi är inga experter men vi vill gärna bidra med våra erfarenheter, säger Sofie.

Punktfamiljer kommer att fortsätta med de digitala träffarna men ska också anordna fysiska träffar.

– Efter pandemin vill vi satsa på fler fysiska träffar så att familjerna får tillfälle att träffas, säger Annette som också gärna ser att de kan anordna läger.

I september anordnade Punktfamiljer en familjedag i Liljeholmen i Stockholm. Det kom närmare 30 personer, tio barn med blindhet och deras syskon och föräldrar. Dagen fokuserade på fysisk aktivitet. Bland annat visade en personlig

Om föreningen Punktfamiljer

Föreningen startades 2019 för familjer med barn som läser punktskrift.

På webbplatsen Punktfamiljer.se finns råd och tips om förskola och skola för både föräldrar och skolpersonal. Här finns också en checklista och filmer med praktiska tips för att underlätta vardagen och förslag på lekar och spel. Föreningen arrangerar också aktiviteter och evenemang som kan man följa på deras Facebook och Instagramkonton.

”Våra tonåringar blir förebilder för de yngre barnen och får frågor som ”När fick du din första telefon – hur gjorde du då?”

tränare parkens utegym och ett fotbollslag var med och gjorde bollövningar.

– Några familjer bestämde med fotbollsspelarna att träffas igen veckan därpå, säger Sofie, glad över lagets positiva gensvar.

Läsliv frågar dem om hur viktig de tycker att punktskriften är. Ingen av dem läser punktskrift flytande även om ambitionen funnits. Men för alla tre var det självklart att barnen skulle lära sig det. När barnen var små barn var de medlemmar i MTM:s Punktklubben och fick både taktila böcker och punktböcker därifrån.

– Lär man sig inte läsa punkt kan man inte skriva, konstaterar Annette.

Charlotta berättar att när hon letade fram den taktila boken **Den mycket hungriga larven** läste och mindes hennes nu 17-åriga dotter den med nöje. Annette har också sparat barnböckerna. Om hennes son i framtiden får barn måste han ju kunna läsa med dem. ●

De taktila bilderböckerna väcker minnen från när barnen var små. Här Sofie Degerland med boken **Den mycket hungriga larven**.

Nya **taktila bilderböcker**

Maja tittar på naturen - vintern

Boken baseras på Lena Andersons och Ulf Svedbergs böcker om Maja. Sommaren finns redan som taktil bilderbok i Legimus och böckerna om vår och höst väntas bli klara under 2023. Boken har svällpappersbilder, punktskrift och tryckt text i storstil.

God natt min Lilla Kanin

Mysig bok för de minsta. Kollagebilder i många olika material. Text i punktskrift och tryckt storstil och med tecken som stöd.

Handbok för superhjältar

Första boken i den populära bokserien. För barn 6–9 år. Tryckt punktskrift, illustrationer i kollageteknik och medföljande originalbok. Boken är en nordisk samproduktion mellan MTM i Sverige, NLB i Norge och Celia i Finland.

Raska på Alfons Åberg

Efter stor efterfrågan har MTM tryckt fler exemplar av denna klassiker av Gunilla Bergström.

Inte så enkelt med relationer

Familjen kan vara härlig – och svår. De här böckerna handlar om olika relationer inom en familj. De finns som talbok och punktskrift i Legimus.

TEXT: IDA BENGMARK

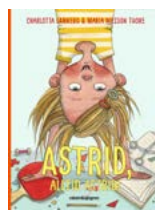

ILLUSTRATION: MOA HOFF

Astrid, alltid Astrid av Charlotta Lannebo

Om man är yngst av fyra syskon, som Astrid, är det mycket i livet som är orättvist. Syskonen får göra saker som hon inte får, hon blir avbruten hela tiden och måste gå på fritids fastän hon hatar det. Då gäller det att vara klurig och hitta knep för att få som man vill. Tur i oturen att Astrid är proffs på just det!

Rekommenderad ålder: 6–9 år.

Viggo och mammalivet av Lisa Bjärbo

Mamma flyttar till Sverige igen! Men hon ska inte bo tillsammans med Viggo, Nils och pappa, utan i en egen lägenhet. Det var länge sedan de alla bodde tillsammans, men det känns ändå annorlunda med mamma i samma stad. Nu ska Viggo leva varannan veckaliv. Mammans lägenhet är säkert superlyxig i jämförelse med pappas hus, men kommer det verkligen att bli som Viggo tänkt sig?

Rekommenderad ålder: 6–9 år.

En äkta ljugis av Ingrid Olsson

Vad skulle Elias tycka om att mammas nya pojkvän flyttade in hos dem? Elias funderar men tänker mest på pappa. Han är fortfarande så ledsen över skilsmässan. Elias vill att alla ska må bra, men det är svårt när alla vill olika. Därför säger han det som hans föräldrar vill höra. Den ena lögnen leder till nästa, och till slut blir det svårt att hålla reda på vad som är sant.

Rekommenderad ålder: 9–12 år.

En hemlig syster av Ida Ömalm Ronvall

Isak går på gymnasiet, träffar kompisar och tränar. Fanny har precis flyttat hemifrån och börjat jobba. De hade förmodligen aldrig träffats, om det inte vore för pappret Isak hittar på sin pappas kontor. "Bekräftelse av faderskap" står det på pappret. Vad gör man när man upptäcker att man har en syster som man aldrig känt till?

Rekommenderad ålder: 12–15 år.

Det går runt!

Kan du para ihop text och bild och hitta det "runda ord" vi letar efter? Varje text är hämtad ur eller beskriver en bok. Bilderna är ledtrådar.

1

En barnrik och bohemisk familj reser från Stockholm till Norrköping i en husvagn dragen av två hästar. Pappan är handelsresande uppfinnare, mamman skådespelerska. Döttrarnas namn finns i William Shakespeares dramer. Vem är yngst?

2

En elev hittas död på skoltoaletten. En natt då månen färgats mystiskt röd förs sex tonårstjejer till den nedlagda folkparken. De är De Utvalda, som nämns i en uråldrig profetia. Plötsligt är gymnasiet på liv och död - bokstavligt talat.

3

Handlingen utspelar sig under 1960-talet i Nigeria. Personernas relationer vävs samman med den politiska utvecklingen, massakern på igbofolket som ledde till stora flyktingströmmar, inbördeskrig, svältkatastrof och det slutliga sammanbrottet.

4

Diktsamling av en författare som gett ut de uppmärksammade romanerna **Finna sig**, **Förlåten** och **Nikes bok**. Dikterna kretsar kring arv, skrivande, självständighet och skuld. Diktjaget rör sig bakåt i släktleden och framåt mot en självvald ensamhet.

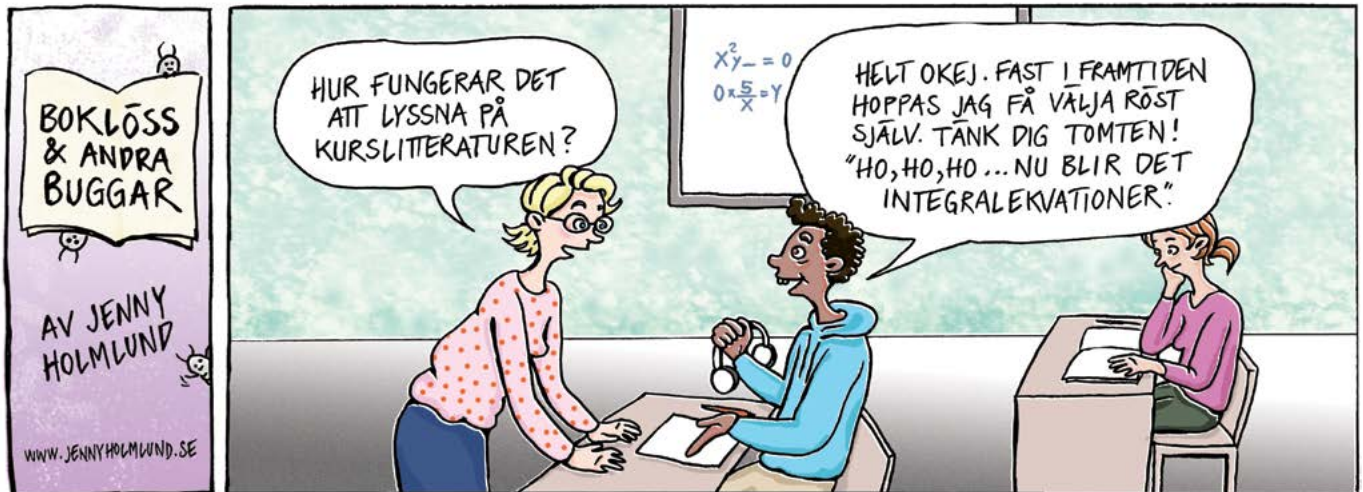
5

Klassisk roman som utkom 1831. Berättelsen utspelar sig i Paris på 1400-talet. Huvudpersonen har ett viktigt jobb med höga krav på punktlighet. Han älskar Esmeralda och försöker rädda henne när hon anklagas för mord och häxeri.

Quiz av Ellen Follin

SVAR: 1+E = bokstaven "O" (Lilla-O i Kastrulllirresan av Edith Unnerstad), 2+C = cirkel (Cirkeln av Mats Strandberg och Sara Bergmark Elfgren), 3+A = sol (En halv gul sol av Chimamanda Ngozi Adichie), 4+B = klocka (Ur av Agnes Lidbeck), 5+D = ring (Ringaren i Notre-Dame av Victor Hugo).

Seriestrippen

SERIESTRIPPEN: JENNY HOLMLUND

Jag gjorde det, lärde mig svenska!

”Jag har varit två år i Sverige. Mina kompisar frågar hur jag kunde lära mig svenska så snabbt. Då säger jag: läs mycket böcker, först lättlästa sedan svårare.”

Saeed Saeedi, studerande

Läs mer om
lättlästa böcker
på mtm.se

MTM gör talböcker, taltidningar, punktskrift,
lättlästa böcker och lättlästa nyheter.

Vi ger alla möjlighet att läsa

